

Nr 15.

Av herr **Heyman**, *angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag beträffande sättet för tillsättande av huvudmän i sparbanker.*

Paragraf 15 i nu gällande sparbankslag föreskriver, att, när sparbankens reservfond eller, där förbehåll om tillskjuten grundfonds återbärande icke i reglementet gjorts, sammanräknade beloppet av grund- och reservfonderna överstiga tio procent av insättarnes behållning enligt senaste bokslut, huvudmännen må, efter det sparbankens styrelse avgivit yttrande i ärendet, kunna besluta, att överskottet skall enligt grunder, som av huvudmännen fastställas, tillgodoföras insättare såsom tilläggsränta eller ock annorledes användas till väckande och underhållande, särskilt hos mindre bemedlade insättare, av håg till ökad sparsamhet. — Jämväl må, där reglementet sådant uttryckligen medgiver, huvudmännen, sedan styrelsen yttrat sig i frågan, kunna anslå högst hälften av förenämnda överskott till sådant välgörande och allmännyttigt ändamål, som icke på grund av gällande författning skall tillgodoses genom skattebidrag. Huvudmännens beslut härom skall underställas Konungens befallningshavande, som har att pröva, huruvida beslutet överensstämmer med föreskrifterna i denna paragraf och sparbankens reglemente. De anförda föreskrifterna äro enligt paragrafens lydelse efter lagen den 25 maj 1905 om ändringar i § 15 sparbankslagen den 29 juli 1892. — Sedermera har genom lagar, innefattande tillfälligt undantag från gällande inskränkningar i rätten att använda sparbanksvinst, under vart och ett av åren 1917—1919 tillåtits huvudmännen att, utan hinder av föreskrifterna i § 15 sparbankslagen eller i fastställt reglemente, besluta om användning av högst en tredjedel av vinsten för annat i paragrafen angivet ändamål än avsättning till reservfonden, så snart beloppet av fonderna (fonden) överstege fem procent av insättarnes behållning enligt senaste bokslut.

Sparbanken för den trakt, där jag är bosatt, Alingsås sparbank, har med stöd av berörda föreskrifter och sparbankens reglemente under åren 1890—1918 för allmännyttiga och välgörande ändamål utdelat sammanlagt 194,301 kronor enligt följande specifikation:

Till undervisningen i elementarläroverket	72,681: —
» samskolans byggnad	40,000: —
» brandväsendet	16,000: —
» vägar	14,300: —
» flickskolan	11,800: —
» bad åt fattiga sjuka	5,550: —
» staket och plantering kring samskolan	3,000: —
» Alingsås skarpskytteförening	3,500: —
» föreläsningsföreningen	2,500: —
» bad åt skolbarn	900: —
» underhåll av ångbåtstrafiken	500: —
» beklädnad av fattiga barn	870: —
» Alingsås läsestuga	1,300: —
» » folkkök	12,000: —
» » barnkrubba	6,000: —
» » hjälpförening	2,400: —
» Mjölkdroppen i Alingsås	500: —
» flitiga insättare	500: —

De utdelade beloppen uppgå väl ej för år räknat till sådan storlek, att någon nämnvärd minskning i den insättarne tillkommande ränteavkastningen å deras inestående medel därav kan anses bliva följd, men att det är avsevärda summor, som undandragits de enda verkliga sparbanksintressenterna, insättarne, är ju utan vidare klart. Att dessa ej heller genom tilläggsräntor eller på annat sätt som § 15 omnämner gynnats vid anslagsfördelningen, framgår av det synnerligen obetydliga beloppet under rubriken »flitiga insättare». — *Enahanda förhållanden torde mera höra till regel än undantag i våra sparbanker.*

Det är emellertid närmast med anledning av ett annat missförhållande, som den anförda specifikationen ådagalägger, jag velat rikta riksdagens uppmärksamhet på nödvändigheten av en reform i nuvarande grunder för tillsättningen av sparbankens förvaltning. Som specifikationen utvisar, hava anslagen utgått nära nog uteslutande för ändamål (anslaget till vägar har uteslutande varit till sådana som direkt gagnat staden) till gagn för Alingsås stads samhälle och dess innevånare. Det torde icke

kunna förnekas, att detta innebär en orättvisa mot befolkningen från den kringliggande landsbygden, varifrån man utan överdrift kan påstå, att sparbanken åtminstone i ojämförligt högre grad än från stadsbefolkningen hämtar sin inlåning.

Ansökan om mindre anslag, som ingivits från en av hushållnings-sällskapets kretsavdelningar, vars medlemmar i övervägande grad utgöras av den omkring staden boende jordbrukarebefolkningen, som just utgör huvudparten av insättare, till gagn för avdelningens syftemål avlogs utan vidare. — Detta får sin förklaring, om man tager i betraktande, att den representation inom sparbanken, som har att besluta i anslagsfrågorna, huvudmännen, ursprungligen tillhörde nästan allesammans Alingsås stad och att de sedermera alltjämt tillsatts genom val av huvudmännen själva, med den påföljd att samtliga 24 huvudmän numera äro stadsbor.

Den partiskhet i fråga om anslagens fördelning, som här kan konstateras, är säkerligen endast ett av de missförhållanden i en sparbanks skötsel, vartill den anförda anordningen för tillsättningen av huvudmännen, genom s. k. självkomplettering, kan antagas leda. Jag anför det såsom det från min erfarenhet mest framträdande exemplet. Att emellertid grundad anledning till en reform härav även ur andra synpunkter torde föreligga, synes mig vara ådagalagt av i detta syfte återkommande motioner till riksdagen under senare tid, vid 1909 års riksdag under nr 63 i andra kammaren, vid 1913 års riksdag under nr 30 i första och under nr 85 i andra kammaren samt vid senast gångna årets riksdag under nr 69 i första och under nr 173 i andra kammaren.

Vad det av mig påtalade förhållandet angår, synes det mig vara uppenbart, att ett så ensidigt förbehållande av överskottsmedlen åt stadens innevånare ej kunnat förekomma, om det tillkommit de verkliga och enda alldeles ovedersägliga intressenterna i sparbanken, insättarna, att öva inflytande på förvaltningens tillsättning. Denna form för huvudmännens utseende är ju ingen nyhet för vårt sparbanksväsen. Redan före tillkomsten av nu gällande sparbankslag var den sålunda i bruk, åtminstone vad angår sparbanken i en stad på västkusten, där valet förrättades med användning av en femgradig röstskala, beräknad efter den större eller mindre summa, den röstande insatt i sparbanken. Så snart nu gällande sparbankslag trädde i kraft, ändrades detta visserligen därhän, att självkomplettering av huvudmännen infördes, men det torde efter all sannolikhet hava varit till stor del beroende på, att det av 1892 års sparbankskommitté utarbetade normalreglementet för sparbankerna ej omnämner denna form för huvudmännens tillsättning. Olaglig kan den i varje fall

ej anses vara, då lagen ej uttryckligen innehåller förbud däremot och faktiskt även efter den nya sparbankslagens ikraftträdande reglementsbestämmelser fastställda av tvenne särskilda Konungens befallningshavande föreskriva sådant val av sparbankens huvudmän. I ytterligare en sparbank, bildad under den allra senaste tiden, innehåller också reglementet bestämmelse, enligt vilken huvudmännen under vissa villkor skola utses av insättarne själva. Jag tillägger, att denna form för insättarerepresentationen i sparbankerna är i lagen tillåten och vanlig i Norge, samt att den nya finska sparbankslagen också uttryckligt medger den under vissa villkor.

Några olägenheter av huvudmännens tillsättning av insättarna själva i de sparbanker i vårt land, vari tillsättningen hittills skett på detta sätt, hava veterligen ej förekommit. De invändningar, som kunna göras däremot av rent tekniska hänsyn till svårigheterna att rättvist och tillfredsställande ordna insättarnes särskilt i de större sparbankerna deltagande i valet, synas egentligen vara de enda, som med verkligt skäl kunna riktas däremot. Ty, då det är insättarnas medel och uteslutande deras, som av sparbankerna förvaltas, är det väl endast rättvist och billigt, att de få hava sitt ord med i fråga om utseende av den korporation, som har att representera insättarne och såsom överstyrelse övervaka förvaltningen av deras medel. Den motsatta uppfattningen, att deras representanter i förvaltningen, som nu sker både i de sparbanker, där den utses genom huvudmännens självkomplettering, och i dem, där tillsättningen sker genom val av kommunala eller andra allmänna korporationer, skola utses av en utanför deras krets varande, för insättarna ovidkommande part, synes mig knappast vara tilltalande och i varje fall vittna om en i fråga om sparbanksinsättarnas oförmåga att tillvarataga sina intressen numera ogrundad misstanke.

Prövas det emellertid lämpligt att även i vissa fall, exempelvis beträffande sådana sparbanker, som äro av större omfattning, resp. hava sin verksamhet över ett vidsträckt område, allmänna korporationer utöva något inflytande på huvudmännens tillsättning, synas hushållningssällskap och landsting, resp. stadsfullmäktige, härtill vara mest skickade.

Något bestämt förslag till ändringar i nuvarande lydelse av § 7 i sparbankslagen, som meddelar de allmänna bestämmelserna för huvudmannainstitutionens tillsättning, anser jag mig emellertid ej böra framlägga, innan genom en närmare utredning ådagalagts, om och till vilka ändringar i för övrigt gällande bestämmelser om förvaltning i gällande sparbankslag en bestämmelse i antydda syftet kan giva ledning.

På grund av det anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande sättet för huvudmännens tillsättning i sparbankerna särskilt med hänsyn till att insättarna må erhålla vederbörligt inflytande på förvaltningen av sina medel, samt att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen inkomma med det förslag till ändringar i gällande sparbankslag, vartill en sådan utredning kan giva anledning.

Stockholm den 15 januari 1920.

Knut Heyman.

Instämmer i motionens syfte

August Ljunggren.
